

Asia: VN/17593/2024

Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi tekoälyasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne koskien keskeisiä ehdotuksia

Viranomaisten valvontatoiminnan vastuunjako ja seuraamusten määräämistä koskevat ehdotukset vaikuttavat pääosin kannatettavalta.

On kannatettavaa, että valvontaviranomaiseksi tekoälyn osalta nimetään se markkinavalvontaviranomainen, jolle kuuluu jo nykyisin valvontatehtävä kyseisellä alalla. Jokaisella alalla on omat erityispiirteensä ja tarvitaan omanlaista asiantuntemusta

Valmistellun esityksen pohjalta vaikuttaa, että tietosuojavaltuutetulle osoitetaan valvontatehtäviä aloilla, jotka eivät välttämättä kuulu sen ydinosaamiseen (esimerkiksi tekoälyn käyttö varhaiskasvatuksen ja koulutuksen alalla). Tekoälyn käyttöön näillä aloilla liittyy muitakin perusoikeuskysymyksiä kuin tietosuoja. Olisi hyvä tarkastella vielä uudelleen, onko tekoälyjärjestelmien liittyvien yhdenvertaisuus- tai muiden perusoikeuskysymysten näkökulmasta tietosuojavaltuutettu tarkoituksenmukaisin valvontaviranomainen, vai tulisiko valvontatehtävä osoittaa viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu esimerkiksi valitus- ja oikaisumenettelyt (esimerkiksi opetustoimen osalta Aluehallintovirasto). Valvonnan jakautuminen kahdelle viranomaiselle on keinotekoisia ja saattaa aiheuttaa päällekkäisyyttä ja jopa ristiriitaa valvontatoiminnassa.

Sen sijaan kannatettavaa on, että kiellettyjen tekoälykäytäntöjen valvovaksi viranomaiseksi nimetty keskitetysti Tietosuojavaltuutettu. Kielletyt tekoälykäytännöt liittyvät kaikki henkilötietojen käsittelyyn.

Lausuntonne koskien vaikutusten arviointia

Uudet valvontatehtävät vaativat uudenlaista osaamista ja tämä tulee huomioida viranomaisten resursoinnissa. EU:n tekoälyasetuskin vaatii, että kansallisille viranomaisille annetaan riittävät

tekniset, taloudelliset ja henkilöstöresurssit ja infrastruktuuri, jotta ne voivat hoitaa asetuksen mukaiset tehtävänsä tehokkaasti. Viranomaisten koulutus ja varautuminen kestää varmasti kauemmin. kuinka varmistetaan asianmukainen ja laadukas markkinavalvontaviranomaisen toiminta siirtymäaikojen päätyttyä?

Kansallisille viranomaisille on tekoälyasetuksessa annettu mahdollisuus antaa ohjeita ja neuvoja asetuksen täytäntöönpanossa, tämän pitäisi olla ensisijaista suhteessa seuraamuksien määräämiseen ja jälkikäteiseen valvontaan. Jo nyt viranomaisen kannanottoa ja ohjausta saattaa joutua odottamaan vuosia, jos sitä ylipäättään saadaan lainkaan. Tämä on kestämaton tilanne, jos halutaan varmistaa kilpailukykyämme. Erityisesti hyvä ohjeistus on oleellista, sillä asetuksen mukaan huomautusten ja varoitusten antamista ei tehdä, vaan toimenpiteinä ovat suoraan toimenpidemääräys tai uhkasakko.

Lausuntonne koskien säännöskohtaisia perusteluita

Ei erityisiä kommentteja.

Lausuntonne koskien pykäliä

Ei erityisiä kommentteja.

Muut kommentit HE -luonnoksesta

Tekoälyn määritelmä on hyvin laeva ja väljä. Suomessa on käytössä jo useita määritelmän täyttäviä tekoälyjärjestelmiä, esimerkiksi konenäkösovelluksia ja chatbotteja. Rajanveto eri järjestelmien ja mahdollisesti viranomaisvastuun valvontavastuiden määrittelyyn on tämän vuoksi haasta-vaa. EU tekoälyvirasto on jo huomionnut tämän omassa toiminnassaan pyytämällä lausuntoa jou-lukuun 11. päivään 2024 mennessä. Kansallista lainsäädäntöä laadittaessa tämä vielä muuttuva määritelmä on otettava huomioon .

Monet jo käytössä olevat tekoälyjärjestelmät pohjautuvat ennalta opetettuihin laajoihin tekoälyjärjestelmiin. Miten varmistetaan, että viranomaistyö hidasta olemassa olevien järjestelmien käyttö tai käyttöönottoa tarpeettomasti?

Luonnos sisältää myös ehdotuksen laajentaa arviointia tekeviä tahoja nimettyjen laitosten ulkopuolelle alihankkijoille: tekoälyasetuksessa alihankkijoille siirrettävät tehtävät liittyisivät tekoälyjärjestelmän vaatimustenmukaisuuden arviointiin, joiden voidaan arvioida olevan teknisluonteisia tehtäviä. Alihankkijoina toimivat tahot tulisi laittaa avoimesti nähtäville, jottei synny epäilyksiä kilpailutilanteen vääristämisestä.

Jos organisaationne toimii tiedonhallintalain (906/2019) tarkoittamana tiedonhallintayksikkönä, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.6. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

-

Toimiiko organisaationne tai edustamanne yritys tekoälyasetuksen tarkoittamana toimijana, ja jos toimii, millä tavoin katsotte, että asetus ja ehdotettavat lait vaikuttavat organisaatioonne tai yritykseenne?

Vaikuttavat monin tavoin. Sisäinen selvitys ja ohjeistuksen laatiminen on käynnissä.

Vehviläinen Pekko

Helsingin yliopisto - Sari Lindblom, rehtori, Helsingin yliopisto